

Varför behöver vi göra det här nu?

2037 skall allt frö i ekologisk grönsaksproduktion var ekologiskt producerat.

En utmaning, men om det lyckas kan det ge producenter större valfrihet och bättre lokalanpassat frö samt större odlingssäkerhet. Som nation kan vi ta kontroll över tillgången på bra frö. Men tiden är knapp, så nu är det hög tid att gå till handling!

IDAG IMPORTERAR SVERIGES yrkesodlare av grönsaker allt sitt utsäde. Under perioden 1920–1960 fanns en omfattande fröproduktion i landet, så förutsättningarna finns, även om mycket av yrkeskunskapen idag gått förlorad.

Det utsäde som yrkesodlare använder sig av idag produceras främst i mellersta och södra Europa. Att vara helt beroende av import av utsäde gör Sverige väldigt sårbart. Under världskrigen stängdes exporten av frö i de länder som då exporterade grönsaksfröer till andra länder, bland annat till Sverige, för att säkra sin egen livsmedelsförsörjning. Det kan hända igen i det instabila världsläge vi nu befinner oss i.

Lokalanpassning

Vi har inte längre någon förädlingsverksamhet av köksväxter i Sverige. De sorter

som flertalet yrkesodlare använder sig av tas fram genom förädling och urval i andra länder. Det gör att de sorter som står till buds är framtagna för andra ljus- och temperaturförhållanden än de som råder i vårt avlånga land. Vi har inte heller någon möjlighet att påverka vilka sorter som tas fram.

Klimatförändringen

Med klimatförändringen blir det påtagligt hur viktigt det är att ta fram sorter som är anpassade efter lokala odlingsförhållanden. Extremväder kommer ställa ännu större krav på robusta och anpassade sorter i framtiden. Klimatets förändring försvårar för fröodlingen, det är tidvis för varmt för fröodling i Sydeuropa. Norden och Sverige kan bli en viktig aktör i framtiden, både för sin egen försörjning av utsäde och eventuellt även för export.

Makt över förädlingen

Flera av de stora grönsaksgrödorna domineras idag av F1-hybrider, som alltså inte är möjliga att ta frö av. Det gör att vi hamnar i en beroendeställning till de stora globala fröfirmorna. F1-hybrider har tagits fram för att uppnå höga skördar, motståndskraft mot sjukdomar och enhetlighet i utvecklingen, det senare som en anpassning till den storskaliga odlingen med målet att kunna skörda ett helt fält vid ett tillfälle. Småskalig odling med försäljning på den lokala marknaden lyfts ibland fram som en möjlig lösning på framtida matproduktion. I småskalig odling med direktförsäljning är viss variation i utvecklingstid inom sorten istället en fördel.

Yrkesodlingen behöver få tillgång till öppet-pollinerade sorter som håller den kvalitet som krävs och där odlaren själv kan odla sitt frö, göra urval och anpassa sorten efter sina egna odlingsförutsättningar.

Kunskapen

Vi saknar idag den kunskap som behövs för att odla frö av yrkesodlarkvalitet i Sverige. Kunskapen har som sagt funnit i landet men den praktiska erfarenheten har fallit i glömska.

Utsädesodling av grönsaker skiljer sig markant från våra lantbruksgrödor som spannmål, ärter och potatis. För dessa är utsädesproduktion, odling, tröskning, rensning o.s.v. likartad oavsett om det handlar om utsädesproduktion eller om produktion för mat och foder. För grönsaksfrö är det helt annorlunda, fröproduktionen innebär andra moment än vid odling och hantering av av saluprodukten. Flertalet kålväxter och rotfrukter är dessutom två-åriga vilket innebär att fröproduktionen sker först andra året i grödans livscykel.

Grödan måste alltså övervintra i lager eller på fält. Tröskning, rensning och sortering kräver specialmaskiner som inte har andra användningsområden i vanlig grönsaksodling.

Yrkesodlingen förutsätter ett högkvalitativt utsäde då sådden sker med precision och varje planta/individ förväntas gro. Grobarhet och sundhet hos fröet måste alltså vara på topp.

Nya krav

Skärpningar i EU-lagstiftningen för ekologisk produktion gör att det från och med 2037 inte kommer att vara möjligt att söka dispens från användning av enbart ekologiskt utsäde.

Tillgång till bra utsäde av lämpliga sorter för svenskt klimat, och ett framtida förändrat klimat, kommer att vara helt avgörande för hur och om den svenska ekologiska grönsaksodlingen ska kunna växa och utvecklas även efter år 2036. Idag är utbudet av ekologiska fröer begränsat och valet av vilka sorter som tas fram för ekologisk odling görs utanför Sveriges gränser.

Marknaden och dess aktörer

Några mindre fröfirmor i Sverige odlar sedan en tid tillbaka mindre mängder utsäde för försäljning på främst amatörmarknaden. I Norge finns företaget Solhatt som arbetat med inhemsk fröproduktion sedan 2011 och har byggt upp en gedigen kunskap för norska förhållanden. I Tyskland finns några större aktörer som bedriver såväl växtförädling som försäljning av utsäde till yrkesodlare. I Sverige saknas i stort den infrastruktur som vi kan se bl a i Tyskland. Detta måste utvecklas och då i synnerhet med fokus på förädling, kvalitet och regional anpassning.

